

Research article

Factors Associated with Dental Caries Status in Pregnant Women, Chumphon Buri Hospital, Chumphon Buri District, Surin Province

Anchalee Srisomboon

Master of Public Health in Health
in Epidemiology,
Faculty of Public Health,
Khon Kaen University

Supot Kamsa-ard

Associate Professor,
Department of Epidemiology
and Biostatistics,
Faculty of Public Health,
Khon Kaen University

Chananya Jirapornkul

Assistant Professor,
Department of Epidemiology
and Biostatistics,
Faculty of Public Health,
Khon Kaen University

Suwanna Eua-atthakaroon

Dentist, Senior Professional Level,
Surin Provincial Public Health Office

Noppawan Wangsuddee

Dentist, Professional Level
Chumphon Buri Hospital,
Surin District

Corresponding author

Supot Kamsa-ard

E-mail: supot@kku.ac.th

Received date: 5 July 2023

Revised date: 11 September 2023

Accepted date: 21 November 2023

Abstract

This survey research is a cross-sectional analytical aimed to study factors associated with dental caries status and study the level of oral health literacy (OHL) in pregnant women, Chumphonburi hospital, Chumphonburi district, Surin province. The samples of the study were pregnant women at Chumphonburi hospital, 138 people. Data were collected between 24 January 2023 to 30 April 2023 using a questionnaire. Multiple logistic regression was used for analysis, an adjusted odds ratio (Adjusted OR) was presented with a 95% confidence interval (95% CI) and the p-value.

The result showed that pregnant women had dental caries 58.7%. Overall oral health literacy (OHL) was high level 51.4 %. Their average age was 26.58 years. Their education level at the high school/vocational certificate 39.9% were housewife/No occupation 42.0%, second pregnancy 41.3%, had an average income of 6,681.54 baht, and were in their third trimester 52.9%.

The study found that factors associated with dental caries status in pregnant women includes OHL and income of pregnant women. Found is that pregnant women with low level OHL were about 3.77 times more likely risk of developing dental caries than pregnant women with high level OHL. (Adjusted OR = 3.77; 95% CI: 1.78-7.99, p-value = 0.001) and found is that income >11,000 baht/month were about 0.34 times more likely is a factor in preventing dental caries. than pregnant women with income ≤ 11,000 baht/month. (Adjusted OR = 0.34; 95% CI: 0.13-0.91, p-value = 0.032)

Keywords: Dental caries status, Oral health literacy, Pregnant women

บทความวิจัย (Research article)

ปัจจัยที่ความสัมพันธ์กับสภาวะโรคฟันผุในหญิงตั้งครรภ์ โรงพยาบาลชุมพลบุรี
อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

<p>อัญชลี ศรีสมบูรณ์ หลักสูตรสาธารณสุขศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการ ระบาด คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น</p> <p>สุพจน์ คำสะอาด รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาวิทยาการระบาด และชีวสถิติ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น</p> <p>ชนัญญา จิระพรกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาวิทยาการระบาด และชีวสถิติ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น</p> <p>สุวรรณา เอื้ออรธการุณ ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์</p> <p>นพวรรณ หวังสุดดี ทันตแพทย์ชำนาญการ โรงพยาบาลชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์</p>	<p>บทคัดย่อ</p> <p>การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวาง มีวัตถุประสงค์เพื่อหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะโรคฟันผุและศึกษาระดับความรู้ด้านสุขภาพช่องปากในหญิงตั้งครรภ์ โรงพยาบาลชุมพลบุรี อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่างคือหญิงตั้งครรภ์ ที่โรงพยาบาลชุมพลบุรี 138 คน เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 24 มกราคม 2566 ถึง 30 เมษายน 2566 โดยใช้แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการถดถอยแบบโลจิสติก (Multiple logistic regression) นำเสนอค่า Adjusted Odds ratio (Adjusted OR) พร้อมช่วงเชื่อมั่น 95% (95% CI) และค่า p-value</p> <p>ผลการศึกษา พบว่า หญิงตั้งครรภ์มีฟันผุร้อยละ 58.7 มีความรู้ด้านสุขภาพช่องปากภาพรวมอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 51.4 อายุเฉลี่ย 26.58 ปี ระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 39.9 ประกอบอาชีพเป็นแม่บ้าน/ไม่มีอาชีพ ร้อยละ 42.0 ตั้งครรภ์เป็นครั้งที่ 2 ร้อยละ 41.3 มีรายได้เฉลี่ย 6,681.54 บาท และตั้งครรภ์อยู่ไตรมาสที่ 3 ร้อยละ 52.9 จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะโรคฟันผุในหญิงตั้งครรภ์ ได้แก่ ความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากและรายได้ของหญิงตั้งครรภ์</p> <p>พบว่า หญิงตั้งครรภ์ที่มีความรู้ด้านสุขภาพช่องปากในระดับต่ำมีโอกาสเสี่ยงที่จะเป็นโรคฟันผุ 3.77 เท่าเมื่อเทียบกับหญิงตั้งครรภ์ที่มีความรู้ด้านสุขภาพช่องปากในระดับสูง (Adjusted OR = 3.77; 95% CI: 1.78-7.99, p-value = 0.001) และพบว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีรายได้ >11,000 บาท/เดือน เป็นปัจจัยป้องกันการเกิดโรคฟันผุได้ถึง 0.34 เท่าเมื่อเทียบกับหญิงตั้งครรภ์ที่มีรายได้ ≤11,000 บาท/เดือน (Adjusted OR = 0.34; 95% CI: 0.13-0.91, p-value = 0.032)</p> <p>คำสำคัญ: สภาวะโรคฟันผุ, ความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก, หญิงตั้งครรภ์</p>
---	--

ผู้รับผิดชอบบทความ

สุพจน์ คำสะอาด

อีเมล: supot@kku.ac.th

วันที่ได้รับบทความ: 5 มิถุนายน 2566

วันที่ได้รับการแก้ไข: 11 กันยายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ: 21 พฤศจิกายน 2566

บทนำ

หญิงตั้งครรภ์เป็นกลุ่มที่ควรได้รับการดูแลสุขภาพเป็นพิเศษ โดยเฉพาะการดูแลสุขภาพช่องปาก ในช่วงตั้งครรภ์คุณแม่จะหิวและรับประทานอาหารบ่อยขึ้น อีกทั้งคุณแม่ที่มีอาการแพ้ท้องและอาเจียน ทำให้มีกรดออกมาจากกระเพาะอาหารและอาหารที่รับประทานเข้าไปซึ่งมีฤทธิ์เป็นกรดออกมาติดอยู่ตามซอกฟัน ขณะเดียวกันในช่วงตั้งครรภ์ฮอร์โมนกลุ่มโปรเจสเตอโรนจะสูงขึ้นส่งผลให้เนื้อเยื่อต่างๆ โดยเฉพาะเหงือกในช่องปากนุ่มทำให้อักเสบและเลือดออกง่ายทำให้คุณแม่เจ็บ และไม่กล้าแปรงฟัน ทำให้เป็นสาเหตุของการเกิดฟันผุได้ง่ายขึ้น กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เตือนว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีฟันผุ อาจเป็นปัจจัยเสี่ยงของการเกิดภาวะคลอดก่อนกำหนด และเด็กมีน้ำหนักแรกเกิดน้อยได้ และเชื่อฟันผุสามารถถ่ายทอดเชื้อผ่านทางน้ำลายได้ ทำให้ลูกมีความเสี่ยงสูงในการเกิดโรคฟันผุ

กลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลชุมพลบุรี มีการให้บริการทันตกรรมในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ที่คลินิกฝากครรภ์ โดยให้บริการตรวจฟัน ข้อมูลบันทึกการตรวจฟันหญิงตั้งครรภ์ปี 2562-2565 พบฟันผุร้อยละ 54.5, 60.8, 54.4 และ 60.3 ตามลำดับ จากรายงานสำนักทันตสาธารณสุข ผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติล่าสุด ครั้งที่ 8 ประเทศไทย พ.ศ. 2560 พบว่ากลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มวัยทำงาน พบว่ามีฟันผุร้อยละ 40.1 และ 43.3 ตามลำดับ หญิงตั้งครรภ์มีอายุตั้งแต่ช่วงวัยรุ่นถึงวัยทำงาน และหญิงตั้งครรภ์ที่โรงพยาบาลชุมพลบุรี มีฟันผุในระดับที่สูงเกินเกณฑ์ระดับประเทศเมื่อเทียบกับกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงาน การดูแลสุขภาพช่องปากที่ไม่เพียงพอระหว่างตั้งครรภ์ อาจส่งผลให้สุขภาพช่องปากไม่ดี มีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับละเลยการดูแลสุขภาพช่องปากในหญิงตั้งครรภ์ รวมถึงการขาดความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก การศึกษาความรู้ด้านสุขภาพช่องปากในหญิงตั้งครรภ์ยังมีไม่มาก ยังไม่พบการศึกษาที่เชื่อมโยงความรู้ด้านสุขภาพช่องปากในหญิงตั้งครรภ์และผลลัพธ์สภาวะช่องปากหญิงตั้งครรภ์¹ แต่พบจากการศึกษาในกลุ่มแม่ของเด็กเล็กที่มีอายุ 2-6 ปี พบว่าคะแนนความรู้ด้านสุขภาพช่องปากของแม่มีความสัมพันธ์กับฟันผุของเด็กเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.001$)² และการศึกษาในกลุ่มแม่ของเด็กที่มีอายุ 3-9 ปี พบว่า ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากของแม่มีความสัมพันธ์กับฟันผุของลูกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} = 0.022$)³ เห็นได้ว่าแม่ที่มีความรู้ด้านสุขภาพช่องปากระดับต่ำจะสัมพันธ์กับเด็กที่มีฟันผุ

ดังนั้นจากข้อมูลโรคฟันผุในหญิงตั้งครรภ์ และแนวคิดความรู้ด้านสุขภาพช่องปากมีความสัมพันธ์กับสภาวะโรคฟันผุ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะโรคฟันผุและศึกษาระดับความรู้ด้านสุขภาพช่องปากในหญิงตั้งครรภ์ เพื่อสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนเพื่อการส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 34 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2566

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะโรคฟันผุและศึกษาระดับความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก ในหญิงตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์ ในโรงพยาบาลชุมพลบุรี อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวาง (A cross-sectional analytical study)

ประชากรและขนาดตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ หญิงตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลชุมพลบุรี อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ระหว่างวันที่ 24 มกราคม 2566 ถึง 30 เมษายน 2566

การคำนวณขนาดตัวอย่าง คำนวณตามสูตรคำนวณขนาดตัวอย่าง⁸ ดังนี้

$$n = \frac{\{Z_1 \alpha/2 [P(1-P)/B]^{1/2} + Z_1 \beta [P_1(1-P_1) + P_2(1-P_2)(1-B)/B]^{1/2}\}^2}{[(P_1 - P_2)^2(1-B)]}$$

ผู้วิจัยใช้ค่า $P_1 = 0.405$, $P_2 = 0.652$ และ $B = 0.648$ จากการศึกษา³ ได้ $n = 136.90 \approx 137$ คน แล้วนำขนาดตัวอย่างมาปรับตามวิธีการทางสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุโลจิสติก (Multiple logistic regression) ตามสูตรการคำนวณ⁸ ดังนี้

$$n_p = \frac{n_1}{(1 - \rho_{1,2,3,\dots,p}^2)}$$

ปรับด้วยค่า $\rho = 0.1$ เพื่อความเป็นไปได้ในการทำวิจัยให้สำเร็จ ดังนั้น จึงได้ขนาดตัวอย่าง เท่ากับ 138 คน

เกณฑ์คัดเข้า (Inclusion criteria) หญิงตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลชุมพลบุรี ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากแล้ว ในระหว่างวันที่ 24 เดือนมกราคม 2566 ถึง 30 เดือนเมษายน 2566 ยินดีให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลตามแบบสอบถาม และเป็นหญิงตั้งครรภ์ที่สามารถอ่านออกเขียนภาษาไทยได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามที่เป็นมาตรฐาน ประกอบไปด้วย 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 ความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก แบ่งเป็น 6 ด้าน จำนวน 40 ข้อ

แบ่งระดับความรู้ด้านสุขภาพช่องปากภาพรวม และในแต่ละด้าน⁴ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ได้คะแนนรวมของความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากภาพรวม หรือในแต่ละด้าน \geq ค่ามัธยฐาน

แปลผล มีความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากในระดับสูง

2. แบบตรวจสุขภาพช่องปาก จากสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก กรมอนามัย

เกณฑ์ในการประเมินสภาวะโรคฟันผุ คือ หญิงตั้งครรภ์ที่มีฟันผุ 1 ซี่ ถือว่าเป็นโรคฟันผุ และหญิงตั้งครรภ์ที่ปราศจากฟันผุ คือ ไม่มีฟันผุ

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 34 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2566

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ความตรงในเชิงเนื้อหา (Content validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของคำถามให้ตรงตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.67-1

ความเที่ยง (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากทั้ง 6 ด้าน ไปทดลองใช้แบบวัดความรู้ ด้านที่ 1 หาความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน สูตร $KR-20 = 0.74$ แบบวัดความรู้ ด้านที่ 2-5 หาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น ด้านที่ 2 = 0.93 ด้านที่ 3 = 0.83 ด้านที่ 4 = 0.85 ด้านที่ 5 = 0.95 และด้านที่ 6 = 0.80

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติเชิงพรรณนา ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล กรณีข้อมูลแจกแจง (Categorical data) นำเสนอเป็นการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ส่วนข้อมูลต่อเนื่อง (Continuous data) นำเสนอเป็นค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน พร้อมค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด

สถิติเชิงอนุมาน หาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะโรคฟันผุโดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุโลจิสติก (Multiple logistic regression) ด้วยวิธีแบบขจัดออกทีละตัวแปร (Backward elimination) นำเสนอค่า Adjusted Odds ratio (Adjusted OR), พร้อมช่วงเชื่อมั่น 95% (95% CI) และค่า p-value

ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม

ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เลขที่ HE652288

ผลการศึกษา

สภาวะโรคฟันผุ พบว่าหญิงตั้งครรภ์ 138 คน มีฟันผุ 81 คน คิดเป็นร้อยละ 58.7

ลักษณะประชากรที่ศึกษา

พบว่าหญิงตั้งครรภ์ 138 คน มีความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากภาพรวมอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 51.4 อายุเฉลี่ย 26.58 ปี ระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 39.9 ประกอบอาชีพเป็นแม่บ้าน/ไม่มีอาชีพ ร้อยละ 42.0 ตั้งครรภ์ครั้งที่ 2 ร้อยละ 41.3 มีรายได้เฉลี่ย 6,681.54 บาท และตั้งครรภ์อยู่ไตรมาสที่ 3 ร้อยละ 52.9 รายละเอียดในตารางที่ 1

ผลการวิเคราะห์ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากของหญิงตั้งครรภ์ รายละเอียดในตารางที่ 2

ผลการวิเคราะห์พหุปัจจัย (Multivariable analysis) โดยคำนึงถึงผลกระทบจากปัจจัยอื่น

พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะโรคฟันผุในหญิงตั้งครรภ์ ได้แก่ ความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากและรายได้ของหญิงตั้งครรภ์ พบว่า หญิงตั้งครรภ์ที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากในระดับต่ำมีโอกาสเสี่ยงที่จะเป็นโรคฟันผุ 3.77 เท่าเมื่อเทียบกับหญิงตั้งครรภ์ที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากในระดับสูง (Adjusted OR = 3.77; 95% CI: 1.78-7.99, p-value = 0.001) และพบว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีรายได้ >11000 บาท/เดือนเป็นปัจจัยป้องกันการเกิด

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 34 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2566

โรคฟันผุได้ถึง 0.34 เท่าเมื่อเทียบกับหญิงตั้งครรภ์ที่มีรายได้ $\leq 11,000$ บาท/เดือน (Adjusted OR = 0.34; 95% CI: 0.13-0.91, p-value = 0.032) รายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของหญิงตั้งครรภ์ (n=138)

Table 1 Number and Percentage of Individual Characteristic Factors of Pregnant Women (n=138)

Individual Characteristic	n	%
Level of Oral health literacy		
High	71	51.4
Age of pregnant women		
≤ 20 years	33	23.9
21-35 years	88	63.8
> 35 years	17	12.3
Mean (standard deviation)	26.58 (6.86)	
Median (Minimum : Maximum)	26 (14 : 48)	
Education level of pregnant women		
Primary school	12	8.7
Junior high school	47	34.1
High school/Vocational certificate	55	39.9
Diploma/High Vocational Certificate	10	7.3
Bachelor's degree or higher	14	10.1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของหญิงตั้งครรภ์ (n=138) (ต่อ)

Table 1 Number and Percentage of Individual Characteristic Factors of Pregnant Women (n=138)
(Continue)

Individual Characteristic	n	%
Occupation		
Housewife/No occupation	58	42.0
Agriculture	12	8.7
Employed	38	27.5
Trade	14	10.1
Government officials/state enterprises	10	7.3
Personal business	6	4.4
Number of pregnancies		
First pregnancy	46	33.3
Second pregnancy	57	41.3
Pregnancy for the 3rd time or more	35	25.4
Income/Month (Baht)		
≤ 11,000 Baht	113	81.9
> 11,000 Baht	25	18.1
Mean (standard deviation)	6,681.54 (7,393)	
Median (Minimum : Maximum)	6,000 (0 : 37,000)	
Trimester of pregnancy		
1st trimester (1- 12 weeks)	29	21.0
Second trimester (13- 24 weeks)	36	26.1
Third trimester (25- 36 weeks)	73	52.9

ตารางที่ 2 รายละเอียดของคะแนน และระดับความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก (n=138)

Table 2 Score and level of oral health literacy (n=138)

Oral health literacy skills	Full score	Mean	Standard deviation	Median	Low level n (%)	High level n (%)
1. Cognitive	8	5.78	1.36	6	60 (43.5)	78 (56.5)
2. Accessibility	28	15.87	8.58	15.5	69 (50.0)	69 (50.0)
3. Communication	24	13.49	5.87	14	67 (48.6)	71 (51.4)
4. Self-management	28	19.26	5.51	20.5	69 (50.0)	69 (50.0)
5. Media	28	17.17	8.02	17.5	69 (50.0)	69 (50.0)
6. Decision	20	14.30	3.84	15	68 (49.3)	70 (50.7)
Overall	136	85.88	26.01	90	67 (48.6)	71 (51.4)

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสถานะโรคฟันผุโดยคำนึงถึงผลกระทบจากปัจจัยอื่น (n=138)

Table 3 Factors associated with dental caries status considering the impact of other factors (n=138)

Factor	Caries status Yes n (%)	Crude OR	Adjusted OR	95%CI	p-value
Overall oral health literacy					0.001
High	30(42.3)	1	1	1	
Low	51(76.1)	4.36	3.77	1.78-7.99	
Income/Month (Baht)					0.032
≤ 11,000 Baht	73(64.6)	1	1	1	
> 11,000 Baht	8(32.0)	0.26	0.34	0.13-0.91	

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้พบว่า หญิงตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลชุมพลบุรี อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ มีฟันผุร้อยละ 58.7 ต่างจากการศึกษาสภาวะฟันผุและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเข้ารับบริการทันตกรรมของหญิงตั้งครรภ์ที่โรงพยาบาลสังคม จังหวัดหนองคาย⁹ พบว่าหญิงตั้งครรภ์มีฟันผุร้อยละ 86.7 และพบว่าการศึกษานี้หญิงตั้งครรภ์มีความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากภาพรวมในระดับสูง ร้อยละ 51.4 ซึ่งต่างจากการศึกษาที่ใกล้เคียงคือ การศึกษาในประชากรผู้ใหญ่ในบราซิล พบว่า ผู้หญิงมีความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากในระดับสูง ร้อยละ 26.8⁵ และต่างจากการศึกษาในผู้หญิงประเทศจีนนี้กัล พบว่าผู้หญิงในประเทศจีนนี้กัลมีความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากในระดับต่ำ ร้อยละ 56.5⁶ เนื่องจากในการศึกษาครั้งนี้ศึกษาในหญิงตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลชุมพลบุรี ซึ่งหญิงตั้งครรภ์ได้รับความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากในขณะที่ตั้งครรภ์จากการไปฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลซึ่งอาจจะต่างจากประชากรที่เป็นผู้หญิงทั่วไปที่อาจจะไม่ได้มีโอกาสในการได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพช่องปากจึงทำให้มีความชุกของความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากในระดับต่ำที่มากกว่าการศึกษาในครั้งนี้

และการศึกษาครั้งนี้พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะโรคฟันผุในหญิงตั้งครรภ์ ได้แก่ ความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากและรายได้ของหญิงตั้งครรภ์ กล่าวคือ พบว่า หญิงตั้งครรภ์ที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากในระดับต่ำมีโอกาสเสี่ยงที่จะเป็นโรคฟันผุ 3.77 เท่าเมื่อเทียบกับหญิงตั้งครรภ์ที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากในระดับสูง (Adjusted OR = 3.77; 95% CI: 1.78-7.99, p-value = 0.001) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ใกล้เคียง ดังนี้ จากการศึกษาในกลุ่มแม่ของเด็กเล็กที่มีอายุ 2-6 ปี พบว่าคะแนนความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากของแม่มีความสัมพันธ์กับฟันผุของเด็กเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < 0.001)² และการศึกษาในกลุ่มแม่ของเด็กที่มีอายุ 3-9 ปี พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากของแม่มีความสัมพันธ์กับฟันผุของลูกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value = 0.022)³ จากการศึกษาความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากและสุขภาพช่องปากในประชากรผู้ใหญ่ในบราซิล พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากมีความสัมพันธ์กับฟันผุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value = 0.028) พบว่า ผู้ใหญ่ที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากระดับต่ำมีโอกาสที่จะเป็นโรคฟันผุ 1.92 เท่าเมื่อเทียบกับผู้ใหญ่ที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากในระดับต่ำ (Adjusted OR = 1.92, 95% CI: 1.07-3.45, p-value = 0.028)⁵ จากการศึกษาการประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากของผู้ปกครองและความสัมพันธ์กับประสบการณ์การทางทันตกรรมของเด็กก่อนวัยเรียน พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับฟันผุของเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < 0.001) พบว่า ผู้ปกครองที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากในระดับสูงเป็นปัจจัยป้องกันการเกิดฟันผุของลูกได้ถึง 0.04 เท่าเมื่อเทียบกับเด็กที่มีมารดาที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากในระดับต่ำ (Adjusted OR = 0.04, 95% CI: 0.02-0.11, p-value < 0.001)⁶

และพบว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีรายได้ >11000 บาท/เดือนเป็นปัจจัยป้องกันการเกิดโรคฟันผุได้ถึง 0.34 เท่าเมื่อเทียบกับหญิงตั้งครรภ์ที่มีรายได้ ≤ 11,000 บาท/เดือน (Adjusted OR = 0.34; 95% CI: 0.13-0.91, p-value = 0.032) ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาที่ใกล้เคียงคือการศึกษาสภาวะโรคฟันผุในเด็ก 0-3 ปี ในจังหวัดราชบุรี ซึ่งพบว่ารายได้ของผู้ดูแลเด็กไม่มีความสัมพันธ์กับสภาวะโรคฟันผุของเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Adjusted OR = 1.14; 95% CI: 0.55-2.39, p-value = 0.721)⁴

สรุป

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะโรคฟันผุในหญิงตั้งครรภ์ ในหญิงตั้งครรภ์โรงพยาบาลชุมพลบุรี อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ได้แก่ ความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากและรายได้ของหญิงตั้งครรภ์

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวาง (A cross-sectional analytical study) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างสภาวะโรคฟันผุ ความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก และปัจจัยอื่นๆในเวลาเดียวกัน ซึ่งไม่สามารถระบุได้ว่าสภาวะโรคฟันผุหรือความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากหรือปัจจัยใดเป็นเหตุหรือผล ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรเป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์จากเหตุไปผลแบบไปข้างหน้า (Prospective Cohort study) ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถติดตามหญิงตั้งครรภ์ไปจนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ที่สนใจได้ ซึ่งจะช่วยให้ทราบความเป็นเหตุเป็นผลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ข้อจำกัดในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดคือ ปัจจัยด้านอื่นๆ ที่ควรคำนึงถึง ว่ามีความสัมพันธ์กับสภาวะโรคฟันผุ ในหญิงตั้งครรภ์หรือไม่ ยังไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ เช่น สภาวะโรคปริทันต์

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้ลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาจากผู้มีพระคุณหลายท่าน ขอขอบพระคุณโรงพยาบาลชุมพลบุรี ที่อนุญาตให้เข้าเก็บรวบรวมข้อมูล และอำนวยความสะดวกในการทำวิจัยในครั้งนี้

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะโรคฟันผุกับความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก ในหญิงตั้งครรภ์โรงพยาบาลชุมพลบุรี อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาวิทยาการระบาด คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

1. Panyaphu A. Survey of oral health knowledge of pregnant women. Health Promoting Hospital Health Center 1 Chiang Mai Research. Service Techniques and Academics Group health promotion hospital Health Center 1. Chiang Mai: Department of Health; 2019.
2. Vichayanrat T, Sittipasoppon T, Rujiraphan T, Meeprasert N, Kaveepansakol P, Atamasirikun Y. Oral health literacy among mothers of pre-school children. Mahidol Dental Journal. 2014; 34(3): 243-252.
3. Dieng S, Cisse D, Lombrail P, Azogui-Le'vy S. Mothers' oral health literacy and children's oral health status in Pikine, Senegal: A pilot study. PLoS One. 2020; 15(1): e0226876.
4. Yongpisanphop I. Dental caries status of children aged 0-3 year in Ratchaburi province Thailand. Master of primary health care management faculty of graduate studies Mahidol University. Bangkok: Mahidol University; 2017.
5. Batista MJ, Lawrence HP, Sousa MLR. Oral health literacy and oral health outcomes in an adult population in Brazil. BMC Public Health. 2017; 18(1): 60.
6. Dieng SN, Kanouté A, Lombrail P, Diouf M, & Azogui-Lévy S. Characteristics of oral health literacy in Senegal: A cross-sectional study among women in the Department of Pikine. Journal of Public Health in Africa. 2022; 13(2): 2114.
7. Adil AH, Eusufzai SZ, Kamruddin A, Ahmad WMAW, Jamayet NB, Karobari MI, et al. Assessment of Parents' Oral Health Literacy and Its Association with Caries Experience of Their Preschool Children. Children (Basel). 2020; 7(8): 101.
8. Hsieh FY, Bloch DA, Larsen MD. A simple method of sample size calculation for linear and logistic regression. Stat Med. 1998; 17(14) 1623-34.
9. Chanatda S, Sutida K, Orawan N, Nuttinan T. Caries experiences and factors related to receiving dental treatment of pregnancy at Sangkhom hospital, Nong Khai Province. Thai Dental Nurse Journal. 2017; 28(1): 60-72.